"तस्य भासा सर्वमिदं विभाति"

चिन्मय आदेश

Monthly Newsletter of Chinmaya Mission Mulund

सप्तविंशतिः (XXVII) स्त्रोतः DECEMBER - 2020 द्वादश (XII) रश्मिः

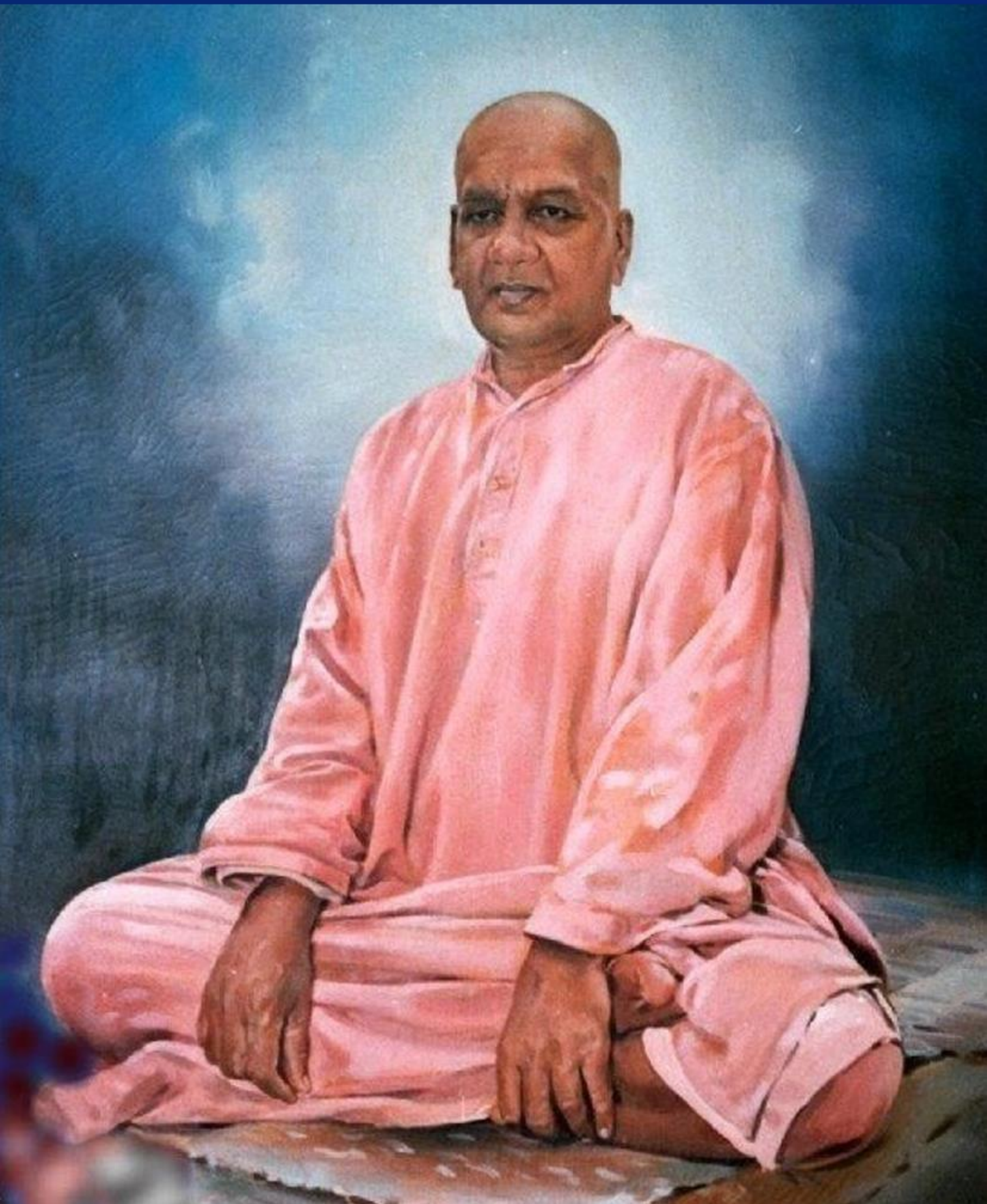

ONLINE CHINMAYA GEETA FEST - 2020

2nd CHAPTER - SĀṄKHYA YOGAḤ

GEETA CHANTING FOR CHILDREN

Last date of Registration and Video Submission for Preliminary round – 15th Jan 2021

GROUP	STANDARD	PORTION	SHLOKAS FOR PRELIMINARY ROUND (VIDEO SUBMISSION)	SHLOKAS FOR FINAL ROUND
A	Nursery, Jr. KG & Sr. KG	1 – 5	1 – 3	1 – 5
B	Ist & IInd	1 – 10	4 – 8	1 – 10
C	IIIrd & IVth	1 – 16	8 – 15	1 – 16
D	Vth & VIth	1 – 22	14 – 22	1 – 22
E	VIIth, VIIIth, IXth & Xth	11 – 38	28 – 38	11 – 38

Geeta Chanting for Elders-2020

Last date of Registration and Video Submission for Preliminary round – 15th Jan 2021

Group	Age	Portion	Shlokas for Preliminary Round (Video Submission)	Shlokas for Final Round	No. of Shlokas
F	16 to 35	1 – 23	1 - 11 (Seeing the book)	1-23 (By heart)	23
G	36 to 55	11 – 35	12 - 22 (Seeing the book)	11 - 35 (By heart)	25
H	56 & above	11 - 30	21 - 30 (Seeing the book)	11 - 30 (By heart)	20

Please visit our website for regular updates.
www.chinmayamissionmulund.com/geeta-chanting-competition/

For any queries contact:
Shruti Shetty - 9619269909
Pavitra Shetty - 9867338832 Vasantha Balan - 8879717030

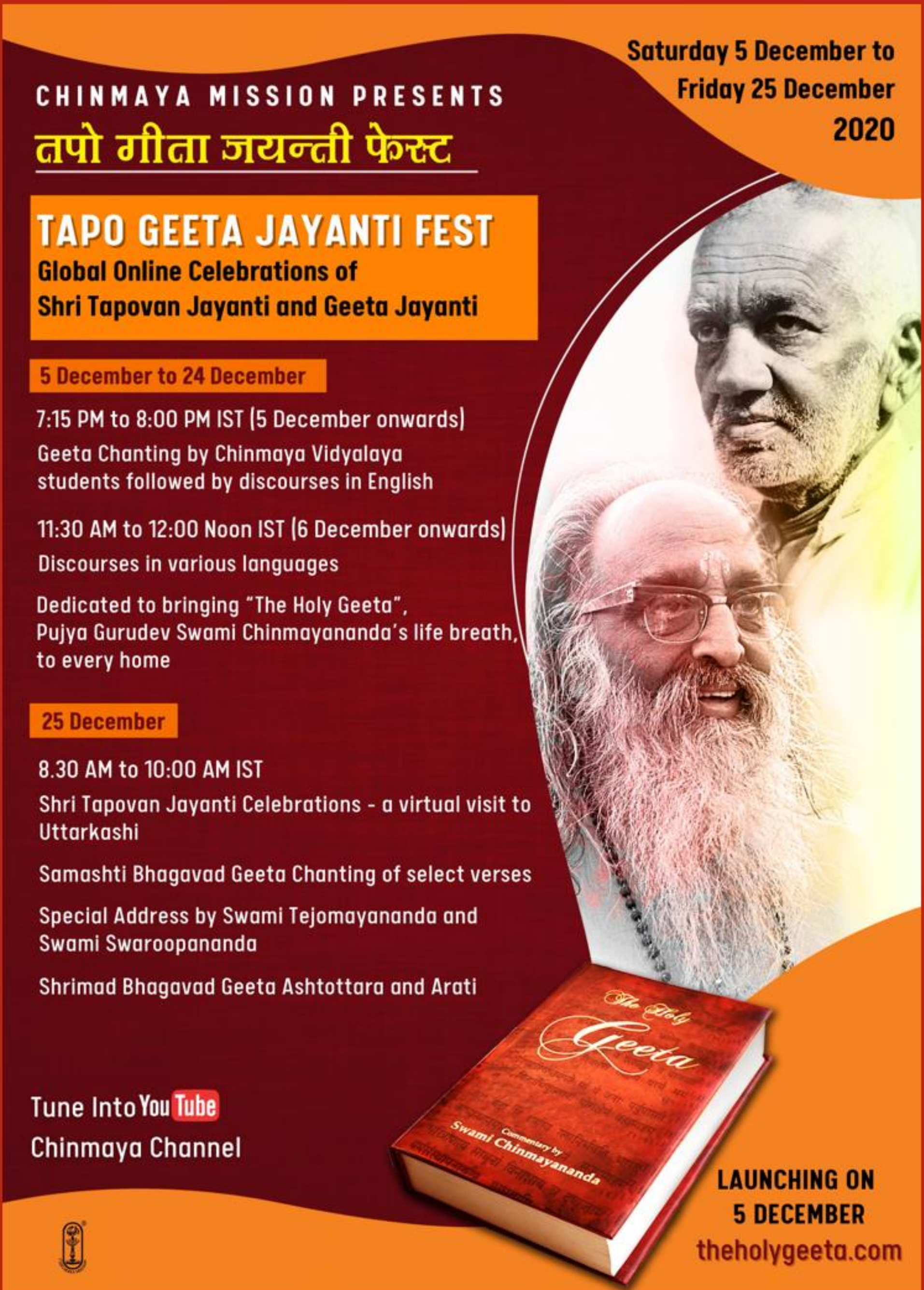

More details about the programme is available in the link below:

http://share.chinmayamission.com/docs/TapoGeetaJayantiFest.pdf

EDITORIAL COLUMN

Harih Om!

"गहना कर्मणो गतिः" says the Lord in Chapter 4 of the Bhagawad Geeta referring to the incomprehensible nature of action. This complex subject, not commonly heard of in spiritual discourses, was taken up by Br.Nileshji for his online talks in Hindi titled "Karma Siddhanta" which were premiered live on the official YouTube Channel of Chinmaya Mission Mulund from 26th October to 1st November 2020. Br.Nileshji in his lucid style explained the principles of Karma in a logical manner, some of the salient takeaways being as follows:

- Voluntary actions are Karma, wherein there is a choice on the part of the doer to do, not do or do differently.
- Every Karma necessarily produces Karma Phala (results of action).
- Karma Phala can be broadly classified on the basis of the nature of the experience

as Sukha and Dukha (pleasure and pain)

- Karma Phala can be experienced in the waking state or in the dream state.
- Karma Phala presents itself in the form of situations which can be Ishta, Anishta or Mishra. Ishta gives heavenly lokas, Anishta gives hell/lower species and Mishra gives human birth.
- Another classification of Karma Phala based on the time of occurrence is Drushta and Adrushta. Drushta is that which is experienced in the same life and is directly traceable to the action. Adrushta is not experienced in the same life but is carried forward to a collection called Sanchita, a portion of which fructifies as Prarabdha for a particular life/embodiment. Adrushta is created by the performance or non - performance of actions/duties enjoined in the scriptural ordinances and classifies as either Punya (merit) or Paapa (sin) resulting in favourable or unfavourable situations

respectively.

- Prarabdha in Manushya Loka expresses itself in the form of 10 main factors viz. Vishista Desha (place of birth), Jaati (species), Kula (family), Dharma (culture), Ayuh (life), Shruta (knowledge), Vrutta (livelihood), Vitta (wealth), Sukha (pleasure) and Medha (intelligence/memory).
- Prarabdha is caused not only by Karma but also Shrutam (knowledge/beliefs entertained during the past life) which determines the further course of the jiva. (Yatha Karma, Yatha Shrutam says Kathopanishad)
- The jiva also collects subtle impressions/tendencies as he enjoys his Karma phala which are called Vasanas that express themselves as likes and dislikes in his subsequent manifestations.
- Thus a jiva is born with a certain Prarabdha/situations as well as Vasanas in a new body.

- When the Prarabdha situation matches the Vasanas, he experiences pleasure otherwise pain. Thus pleasure and pain are relative to an individual.
- If Prarabdha or destiny is beyond my control, does it mean I am a helpless victim of situations? Fortunately not, because man has been blessed with the unique privilege of Purushartha (self-effort).
- If I am responsible for my actions and results, I also have the capability to change situations or my responses to situations by my self- effort. To quote Pujya Gurudev's words, ' What you meet in life is destiny! How you meet it is free will.'
- Moreover, knowledge of Karma Siddhanta makes one completely responsible for his situations. No person, thing or situation is to be blamed. They are only Nimitta (incidental).
- Going through Prarabdha liquidates it

and thus is the grace of the Lord for the evolution of all creatures.

- Karma Siddhanta should not result in a helpless or laid-back attitude but in dynamic action and intelligent living.
- The importance of punya or merit as the currency in the journey of life and prayer as a purushartha to remove obstacles enroute was strongly emphasized.

Those who missed the lectures can catch up with them on YouTube. The online talks were well received with the number of YouTube views increasing by the day. On the last day, a questionnaire based on the talks was uploaded for the purpose of recapitulation and clarity of ideas covered in the talks.

Pujya Guruji blessed us with his online discourses on Bhagawan Adi Sankaracharyaji's Veda Saara Shiva Stotram extolling both the Saguna and Nirguna Swaroopa of Lord Shiva titled "Hymn to Lord Shiva- the Soul of the Vedas" which was telecast live on YouTube Chinmaya Channel

from 28th October to 11th November 2020.

Now, on to some good news for Geeta lovers! The Chinmaya Geeta Fest 2020 has been announced. Young and old alike can participate as we have groups for all ages. Please visit our website www.chinmayamissionmulund.com for the instructions. A gist of the guidelines is as follows:

- This year, the annual Geeta Chanting Competition conducted by Chinmaya Mission Mulund is going to be online. Group- wise portions of Chapter 2-Sankhya Yoga have been given in the website.
- Online Guidance classes have started from 22nd November, 11.00 am to 11.45 am on all Sundays and will go on up to 10th January 2021. Group-wise link for online guidance class is available on the website. Those interested can join the online classes from coming Sunday.
- Participants have to register online for

the preliminary round by uploading a video of their chanting according to their portion for video submission. Portion for the video submission is mentioned in the website.

- Last date for the registration is 15th January, 2021.
- The results of the preliminary round will be declared online on 24th January 2021.
- Attending online guidance classes is not mandatory for registration. Group-wise learning aid audio is also provided in the website.

We invite out readers to encourage all in the family and friends' circle to participate in the Geeta Fest and be a recipient of Lord Krishna's blessings. "Chant Geeta, Enchant Krishna".

Smt. Lakshmi Kumar
Editor - Chinmaya Adesh

Only when we commit ourselves, heart and soul to an idea will it inspire us to action.

- H. H. Swami Swaroopananda

What is wrong?

H. H. Swami Chinmayananda

Individuals put together constitute a community. Along with the day to day change of the individual, the community should also constantly change. Keeping pace with this constant change in the community or society, its culture and religion should also be prepared to undergo suitable changes as required by the changing times; if any religion or culture has been unable to change according to the needs of the society from time to time, it died naturally. Thus the Roman, Greek, Egyptian and Mesopotamian cultures have all been wiped out, in the flood of change. They lost their elasticity to embrace the community when it needed new inner growth.

It is mainly because of its capacity to change - its elasticity - that Hinduism has such a long history of unbroken service to mankind. It has changed many a time. Even though the

fundamental truths are the same, our culture changed in order to accommodate the new demands of the community. The *vedic* culture changed into the *puranic* culture. The *yagna*--*salas* are no more now, but temples have come up. As a revolt against the *yagna* organisations, the great Buddha came. Though we kept Buddha as a separate entity in the beginning, by the time Adi Sankara came, Buddha was absorbed into Hinduism. Sankara accepted Buddha, because 500 years before Christ that change was necessary to accommodate a new condition of society. When Buddhism which held full sway of the country till 7th century decayed, Sree Sankaracharya had to revive Hinduism.

The *vedanta* philosophy of Sankara could not serve the society all the time. By the 12th century Ramanuja had to come in the 15th century Madhvacharya and in the 19th century Swami Vivekananda. Tell me friends, when did Hinduism not change, in order to accommodate the new demands of the

community? Always Hinduism had this vitality in itself.

Nowadays a new situation has arisen. Till today all over the world especially in our country, greatness was due to a single or a few individuals. A Tagore, a Mahatma Gandhi, one great philosopher, a Radhakrishnan is sufficient to glorify the whole country. Whether it is in art or literature, it is all born of individual greatness, shared by the whole nation. Nowadays the situation has changed; the population has increased; the education has become more popular, the new technology has brought the whole world into a much smaller ambit. Therefore the world has moved on to an era of organisation. Individual greatness is of little concern; individuals are crushed and brushed aside. What we want is organisation; without organisation neither industry, nor commerce, nor culture, nor any activity in the world can succeed today.

Even administration cannot be managed or

executed by a single individual; a secretariat or a parliament is necessary. Even in your own little shop, even if it is a tea stall or cigarette shop, you cannot run it alone; you need an auditor or an accountant. Or else the income tax officials would eat you up, or the sales tax people would sell the whole shop, or the MISA would destroy it. Therefore organization is necessary. I am not interested in politics or economics; I don't know much about them; I spend my time in the study of scriptures, and our culture and religion. When I pay my attention to religions, I find that those religions, which are organised, have a place in the world; today disorganised religions will be wiped out. See Christianity! How beautifully they are organised! Look at Islam! Even Buddhists all over the Far East are well organised. Our religion also has to gain organisational beauty. This idea was in the minds of the great *rishis* of old.

Thus we find that religion was the centre of every village including this one. The temple

was the centre of attraction of all the villages. But about 300 to 400 years ago there was a change in the constitution of the temples in this country. The vested interests of temples resulted in the misappropriation of their use. They were not attracting people; on the other hand they wanted only public money. Thus we collected land and wealth, but we did not allow most people to enter the temple; if at all they came, they were allowed only up to a certain point and not beyond. We never knew what the greatness of our culture was. All the scriptures were the secret treasures of these people, until at last nobody came anymore to the temple. All of them would send *prasada* or money to the temple because they were taught that giving money was more important than visiting the temple.

Thus temples became rich, but without people. Temples are not meant to safe keep money as a bank does; it is an institution to improve people. Thus after two to three generations, the younger generation of today

has no idea of what the temple is for. They have little money to spare. So neither do they send the money nor come to the temple. Land has been taken back by the society. Now people are not to the temple, and so is money! The poor Executive Officer doesn't know how to whitewash it! So then the idea is, we have to revive them now. We don't want money, we want to attract the younger generation, the little children, the young men and women of the society. Therefore we have to reorient all the programmes of temples. Those who stand against it will be crushed and removed. It is not against Hinduism.

Hinduism has always been changing according to the needs and demands of the community. Thus we have to effect new changes. We have to attract the entire community into the temple foreground. It is not sufficient to hold an *uthsava* once a year; they must come here every day to enjoy the environment. For that we must produce such programmes that they will be attracted

towards the place. If, for that, dance is necessary we shall dance; if magic is necessary, we shall call magicians here; if lights can attract them, we will put up lights everywhere, every day. In between we shall give *patakam*, or *harikatha kalaskhepam*, and then slowly educate them. This, I mean, for the younger generation. Children also must be sent by the parents. Those who know bhajans, stories and keertans must come here and teach them. Let there be nursery schools in the temple verandahs. In them let children be taught the ABC of religion - not only religious but also regular education. Let them start their education in the atmosphere of the temple. Let them visit the Lord and pray before the classes. Whenever there is a bell ringing or a chanting going on, let them remember again and again Lord Parameswara! Thus the children need not be taught religion. Let them be in that atmosphere; then they will start evolving. My friends, I am not saying this as a mere theory.

For the last ten or eleven years I have been practising or training children in various nursery schools all over India, and we find that those children have already absorbed spiritual samskaras into themselves. Therefore they start enquiring - what is the significance of a temple, religion, etc. When they start asking questions, explain more to them in the language of the modern man. We have prescribed many books. All of a sudden the younger generation may not like or understand the *Bhagavatam*, *Ramayana* or the *Upanishads*. For that, we have to interpret our culture in the language of a university, the language of the sciences. We have been doing it for the benefit of teenagers. They are all fascinated by it; their numbers are increasing. Their questions and their seekings are intense. Soon enough we shall have a team of really sincere pursuers of Hinduism, but this should not depend upon one Swami Chinmayananda; it must be a national programme. But our Government will not

touch it, not because they are secular, but because of their ignorance. Therefore it is the responsibility of those who are living near temples, those who already have faith and *sraddha* and those who have already studied the textbooks; it is for them to come out and start imparting it to the people. Don't tell me that there is no money. Don't ask the public for money. We don't want money; we want people. When you get people, they will always have purses with them! And therefore money automatically comes.

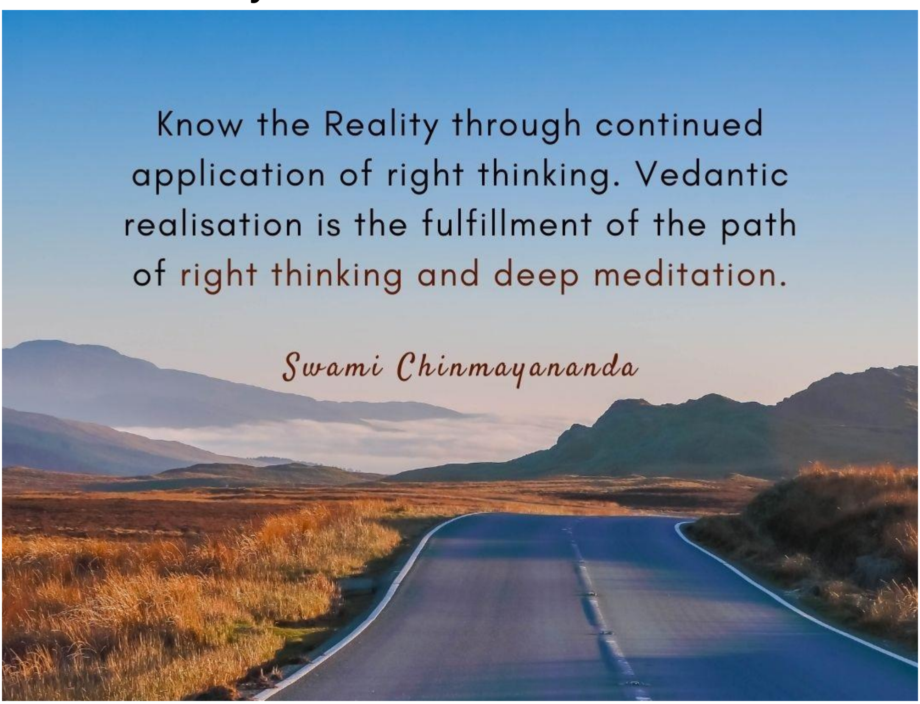

श्री स्वामी तपोवनम् यांनी लिहिलेल्या काही संस्कृत रचना

१. उत्तर काशी वर्णन

ज्यत्युत्तरकाशीति सौम्यकाशीति च श्रुतम्।
क्षेत्रं गोत्रकुलोत्तंसहिमवन्मध्यसंस्थितम् ।।

पञ्चकोश विशङ्कटं वरुणयाचास्या च संवेष्टितम्।
भूभृद्भूषणवारणावत नितम्बालम्बि यभ्द्राजते।।

गङ्गा यत्र च गायतीव मधुरं सामोर्मि तुङ्गस्वनै –।
स्तप्यन्ते च तपोवितृष्णमतयो यत्रोल्बणंसाधवः।।

२. श्री गुरूवायुरप्पन् स्तुती

गोपी गोकुलमालपत्सुमुरली सप्तस्वरैर्हर्षयन्।
गोपी मण्डलमध्यगः स्मितमुखो माधुर्यवीक्षङ्करः।।
गोपालश्चिकुरोल्लसच्छिखि शिखण्डा खण्डदीप्तिश्चिरम्।
गोपालाश्रमविश्रमी विजयतां विश्वैकमुग्धाकृतिः ।।१।।

काशी कुञ्जवती परञ्चभवतो भूपद्विषो भूरियम्।
यत्रास्ते खलु शङ्करस्तव पदाम्भोजैकभक्तः स्वयम्।।

त्वत्पादाम्बुज सम्भवा पुलिनवत्येषा हि सा जाह्नवी।
वृन्दायामिव राधिकेश रमतामत्रैव गोपियुतः ।।२।।

शुद्धम्बुद्धमबुद्धिगम्यमचलं यद्वस्तु वेदान्तिनाम्।
तत्वं कृष्ण किशोरविग्रह विभो तत्वं न किचित्परम्।।
राधावल्लभ रामराष्ट्र विलसस्वातेशमूर्तिर्भवान्।
नेहेऽन्यं पुरुषार्थमात्मनि सदा सङ्क्रीडमानोऽस्त्वलम् ।।३।।

बिभ्राणोऽनरूणं शरीरमरुणे स्थित्वापि तं भासयम्।
लोकांना गुरुरप्यगौरवनरैः क्रीडंश्च बालक्रमैः।।
सच्च त्यच्च हि यस्यरूपमपि च प्रच्छेदि दुश्चेतसाम्।
श्रीलः श्रीरमणः श्रितामरतरुः कृष्णः स पुष्णातु नः ।।४।।

भट्टश्रीरथविल्वमङ्गलयतिः प्रख्यातभक्ताग्रगौ।
दृष्ट्वा यादृशरूपमक्षिजनुषोः साफल्यमासेदतुः।।
तद्रूपं तव दिव्यदिव्यमनिलाधीश प्रभो कृष्ण मे।
साक्षादक्षिपथं गमिष्यति कदा चित्तंच वर्द्धिष्यते ।।५।।

३. श्री गङ्गास्तोत्रम्

जय जय जगदंब! श्रीगलश्रीजटायां
जय जय जयशीले! जह्नुकन्ये! नमस्ते।

जय जय जलशायीश्रीमदंघ्रिप्रसूते!
जय जय जय भव्ये! देवि! भूयो नमस्ते ।।१।।

त्रिपथपथिकपाथः स्त्रोतसा सिद्धमूर्ति–
र्दिनकरकुलभूषारत्नयत्नोदयोत्था।
प्रणतजनसुरद्रुः पावनी पावनानां
जयति जगति गंगा भाग्यपूगो जनानाम् ।।२।।

गंगे! मातरनुस्मरामि सततं त्वन्मूर्तिमत्यद्भुतां
दैवीं दैवतदुर्लभां यमुनया वाचाऽन्नसंपूर्णया।
भक्तेनाथ भगीरथेन भगवत्पादैश्च पादार्चकै–
र्या नित्यं समुपाश्रिता विजयते गंगोत्तरीसद्मनि।।३।।

तुहिनशिखरिश्रृंगे दिव्यसौभाग्य संप–
न्महिमनि विहरन्तीं पुष्पवासे विशाले।
सुकृतिसमधिगम्ये सम्यगालीजनाली–
विलसितमलसाक्षीं नौमि गंगामभीक्ष्णम् ।।४।।

पादांगुष्ठाद्वोदिता देवि! विष्णो–
र्गंगोत्तर्यां गोमुखीमस्तकाद्वा।
गंगा गंगैवास्य बाधो न किंचित्
सर्वेशित्री सर्वथा हि त्वमंब ।।५।।

श्री स्वामी तपोवनम्
हिमालयातील काही पायी यात्रा

दीक्षाविधी

सर्व पूज्य वस्तूंमध्ये आत्मा सर्वाधिक पूजनीय आहे. तेच सर्वश्रेष्ठ तीर्थ आहे, पवित्रांमध्ये पवित्रतम, सुंदर वस्तूंमध्ये सुंदरतम, प्रिय वस्तूंमध्ये प्रियतम मौल्यवान व सर्वोत्तम, त्याचे स्वरूप सत्–चित्–आनंद आहे. प्रत्येकाने त्याचा शोध घेतलाच पाहिजे. तो प्रत्येकाच्या हृदयात आहे आणि सदासर्वकाळी सूर्याप्रमाणे प्रकाशित असतो. मग अन्य तीर्थांचा शोध कशाला? आत्मतत्त्वाच्या आनंदात स्वत:ला विसर्जित करून घ्यावे. पवित्र करावे. जीवनातील प्रत्येकक्षणी तो तुमच्या दृष्टीसमोर असू द्या. पण माणूस घरामध्ये मधमाशांचे पोळे असताना गावभरात एक थेंब मधासाठी भटकत असतो. जो माणूस स्वत:मध्ये आनंद शोधतो तोच खरा सुखी होतो. ज्ञानी संन्याशांना आत्म्याचा आनंद यात्रांमधून मिळतो. आत्मा

म्हणजेच जगत् आहे. जेव्हा त्याला कळते की आत्म्याहून भिन्न काहीही नाही तेव्हा तो स्वतःस परदेशात असल्यासारखे कसे समजेल? तो वर–खाली, पुढे–मागे, बाजूंना फक्त आत्माच पाहतो. त्याचा देह पूर्वजन्मींच्या संस्कारानुसार कर्म करण्यात व्यग्र असो की ध्यानात मग्न असो, सर्वकाही सारखेच. आत्मसाक्षात्कार झालेला तो शरीराशी तादात्म्य न साधता आत्म्यातच शाश्वत आनंद अनुभवतो.

हृषीकेशला राहात असताना स्वामीजी अधिकच खडतर साधना करू लागले. सबंध दिवसभर धार्मिक चर्चा, अध्ययन, अध्यापन व दिवसातून एकदा अन्नछत्रातून भिक्षा हा त्यांचा दिनक्रम होता.

स्वामीजी, ज्ञानी संन्याशांचे जे आश्रयस्थान त्या कैलासाश्रमात ज्येष्ठ संन्याशांच्या मार्गदर्शनात बृहदारण्यक भाष्य व वर्तिका यांचे अध्ययन करू लागले. अशा प्रकारे दोन–तीन आठवडे मागे पडले. या दरम्यान स्वामीजींच्या संन्यासी मित्रांनी स्वामीजींकडे आग्रह धरला

की त्यांनी औपचारिकरीत्या दशनामी पंथाच्या नियमाप्रमाणे कोणा ब्रह्मज्ञान्याकडून विधिपूर्वक संन्यास ग्रहण करावा. धर्मशास्त्रे सांगतात की, संस्कार व्यक्तीला शुद्ध करतात. म्हणून नियमांचे पालन करून ही प्रथा सुरक्षित ठेवली गेली पाहिजे. स्वामीजींनाही हे माहीत होते. परंतु शास्त्राचे बंधन आवश्यक नाही असे त्यांचे मत असल्याने त्यांनी त्याकडे दुर्लक्ष केले होते. मित्रांच्या सल्ल्याबाबतही त्यांचे तेच मत होते. स्वामीजी म्हणत, 'दीक्षाविधी कोणाला पवित्र करतात? शरीर–मनाला की आत्म्याला? आत्मा नित्य शुद्ध आहे आणि तो शरीर–मनाला शुद्ध करू शकत नाही. आसुरी भावाला नष्ट करणे आणि दैवी भाव प्रस्थापित करणे हे जर शुद्धीकरण असेल तर त्यासाठी दीक्षाविधीची गरज नाही.'

तरीसुद्धा, कोणतीही रीत तर्कसंगत असो वा तर्कविसंगत, ती प्राचीन काळापासून मान्यता पावलेली असेल तर तिचे अवलंबन बंधनकारक होते. जर कोणी अशा प्रकारची प्रथा स्वीकारत नसेल तर ते धर्माच्या मर्यादांचे उल्लंघन

ठरेल. या विचाराने दशनामी संन्याशांच्या वर्गाचे सदस्य होणे चांगले. या निर्णयाप्रत येऊन त्यांनी कोणत्या विद्वान व ज्येष्ठ संन्याशांकडून संन्यास स्वीकारावा याविषयी विचार केला. कैलास मठाचे प्रमुख परमपूज्य श्रीमान् जनार्दनगिरी स्वामी यांच्याशी संपर्क करण्याचे ठरवले. हे स्वामी कर्म आणि ब्रह्मविद्या या दोघांमध्ये समानतेने पारंगत होते. परमपूज्य स्वामींच्या मार्गदर्शनानुसार श्री विष्णुदेवानंद व अन्य जनांच्या योग्य व प्रेमपूर्ण मदतीने आलेल्या महाशिवरात्रीच्या दिनी औपचारिक विधी संपन्न केले. त्यांनी स्वामीजींचे पहिले नाव बदलून ‘तपोवनम्’ हे नाव दिले. अशा प्रकारे श्री शंकर यांच्या मान्यतेप्रमाणे सर्व विधी संपन्न झाले.

सुमेरू

एका वर्षी स्वामीजी मातंग पर्वताच्या शिखरावर चढून गेले होते, तेव्हा त्यांना सुमेरू हा सोन्याचा पर्वत पाहण्याची तीव्र इच्छा झाली. मातंग पर्वतावरून या दिव्य पर्वताचे दर्शन होणे अगदी शक्य होते. सर्वज्ञ परमेश्वराचे

कृपेने तो दिवस एकदम स्वच्छ व निरभ्र होता. केवढे हे महद्भाग्य! थोडेसे जरी मळभ असते तरी पर्वताचे दर्शन होणे शक्य नव्हते. स्वामीजींना जे सुंदर दृश्य पाहावयास मिळाले त्याच्या तोडीस तोड अन्य काहीही नाही. मातंग पर्वतावरून केवळ सुमेरू पर्वताचेच दर्शन होते असे नाही, तर त्याहूनही उंच असलेल्या भृगुपथ या उंच शिखराचेही दर्शन झाले. काही वेळा हा पर्वत आणि सुमेरू पर्वत यांना ओळखण्यात चूक होते. याचे कारण त्यांच्यामध्ये बरेच साम्य आहे व पांढऱ्या शुभ्र चमकणाऱ्या रांगांमुळे सुमेरू व अन्य पर्वत शिखरांमध्ये फरक स्पष्ट होत नाही.

हा महामेरू पर्वत बर्फाच्या जाड थरांनी आच्छादलेला आहे आणि तो देवांच्या सजवलेल्या रथाप्रमाणे सोनेरी, तपकिरी छटा असलेला असा चमकदार आहे. तो खरोखरच सोन्याचा आहे की पिवळ्या खडकांचा ते ठरवणे शक्य नाही. कारण कोणीही माणूस तेथपर्यंत पोहोचू शकत नाही. परंतु ज्या व्यक्तीने पिवळी खडकाळ

शिखरे गोमुखाच्या परिसरात पाहिलेली आहेत तो नक्कीच अशी कल्पना करू शकतो की, अतिशय दिव्य दिसणारा तो महामेरू पर्वत अशाच प्रकारचा आहे. पर्वत सोन्याचा आहे की पिवळ्या खडकाचा ते महत्त्वाचे नाही. त्याच्या वैशिष्ट्यपूर्ण गुणांमुळे – अतुलनीय भव्यता, गौरव, सौंदर्य, उंची इ. – तो प्रथमदर्शनी सुसंस्कृत लोकांच्या मनांना आकर्षून घेतो. ''माझ्या जीवनाचा उद्देश सफल झाला कारण मी माझ्या डोळ्यांनी देवांचा पर्वत पाहिला. पुराणांमध्ये सांगितलेल्या खाणाखुणा जसा गंगेचा उगम यावरून हा सोन्याचा पर्वत म्हणजेच खरा महामेरू आहे असे सूचित करतो. तर ब्रह्मलोकाच्या व अन्य वर्णनानुसार ते विरुद्ध आहे. म्हणून अंतिम निर्णयाप्रत येणे कठीण आहे.'' स्वामीजींनी त्या महान पर्वताची ब्रह्मकमळासारखी दिव्य पुष्पे व द्राक्षासारखी मधुर फळे अर्पण करून मोठ्या भक्तिभावाने पूजा केली. सुमेरू पर्वताला मोठ्या प्रसन्नभावाने स्वामीजींनी साष्टांग नमस्कार केला आणि विश्वेश्वरबरोबर अनिच्छेने परतीच्या प्रवासास

लागले.

गोमुख

एकदा स्वामीजी गोमुखकडे जाण्यास निघाले. काय तो रस्ता केवढा कठीण आणि धोक्याचा! गंगोत्रीहून जाण्यासाठी साधी पाऊलवाटही नव्हती. भीतीदायक डोंगर–दऱ्यांतून आणि घनदाट जंगलांतून वाहणाऱ्या गंगेच्या किनाऱ्यावरील मोठमोठ्या खडकांवरून एक एक पाऊल टाकीत, कधी कधी पर्वतावरून येणाऱ्या पाण्याच्या जोरदार प्रवाहाशी झगडत ते पुढे पुढे सरकत होते. देवदार वृक्षांच्या जंगलात आल्यावर त्यांनी शेकोटी पेटवून तेथे रात्र काढली. शरदऋतू असल्यामुळे आकाश स्वच्छ व निरभ्र होते. परंतु थंडी मात्र सहनशक्तीच्या पलीकडची होती. या प्रदेशाला भूर्जवासम् म्हणजे देवदार वृक्षांचे घर असे म्हणतात. तेथे फारच दुर्मिळ प्रकारची फुले, गवत, लता इत्यादी होते. तेथून पुढे डोंगर प्रदेशाच्या सौंदर्याचे अवलोकन करीत जात असताना स्वामीजींना वाटले आपण पृथ्वीवर आहोत की

देवलोकात? त्यांचे मन परमात्म्याशी एकत्व साधलेल्या अनिर्वचनीय स्थितीत उन्नत झाले.

लांब व रुंद गंगोत्री हिमनदी सूर्य प्रकाशात चमकत होती. ती जणू काही सौंदर्यच प्रत्यक्षात उतरल्यासारखी दिसत होती. दोन्ही बाजूंनी हिमशिखरांनी सुरक्षित असलेली भीष्मांची ही भव्य जननी भारत वर्षाला पवित्रतर करत आहे. हे सौंदर्य पाहून दुष्ट माणसांची हृदयेसुद्धा आनंदाने नाचू लागतील, तर मग संवेदनशील माणसाबद्दल काय सांगावे? येथील हिमशिखरे घासून घासून तकाकी आणलेल्या चांदीप्रमाणे, तर दुसरी काही वितळलेल्या सोन्याप्रमाणे पिवळट बदामी दिसतात. त्यामधून सौंदर्याची विलक्षण विविधता प्रदर्शित होते. ती अति उंच भव्य आकाशाला भिडणारी शिखरे हिमवानाच्या 'पर्वतराज' या अभिधानाला सार्थ करतात.

तेथे स्वामीजींनी 'सूर्यकुंड' नावाच्या गोलाकार सुंदर सरोवराच्या निळ्या पाण्यात स्नान केले. कालांतराने हे सूर्यकुंड चढ–उतारामुळे जमिनीच्या पातळीला आले

आहे. हिमाच्या ढिगाऱ्यात गुहेच्या आकाराच्या गाईच्या मुखातून येथे गंगा प्रथम प्रगट व दृष्टिगत होते. संपूर्ण विश्वाला आदरणीय असलेल्या या भव्य, पवित्र गुहेपर्यंत पोहोचणे दुरापास्त आहे. त्यासाठी खूप पुण्याची जोड असणे आवश्यक आहे. स्वामीजी त्या हत्तीसारख्या मोठ्या आकाराच्या ओंडक्यांवरून झगडत पुढे चालत राहिले व शेवटी त्या गुहेच्या मुखाशी येऊन पोहोचले. या दिव्य स्थानाचे सौंदर्य जगात अन्यत्र पाहावयास मिळणे शक्य नाही. अत्यंत आश्चर्याने व विनम्रतेने स्वामीजींनी तेथे गंगेमध्ये स्नान केले आणि एका सपाट खडकावर बसून त्यांनी त्या विश्वाच्या मातेची तिची पवित्र स्तोत्रे गाऊन पूजा केली.

‘हिमालया’चे वाग्दान

केरळमध्ये असताना स्वामीजी ज्या मनोरमा मासिकातून लिखाण करीत होते, त्यांच्याद्वारे कैलास यात्रासंबंधीचे लेख प्रसिद्ध होत होते. त्यांनीच नंतर या लेखांचे संकलन करून पुस्तक रूपात ‘कैलासयात्रा–भाग १’ प्रसिद्ध

करण्याविषयी स्वामीजींची अनुमती मागितली. ती स्वामीजींनी, ही माहिती लोकोपयोगी व्हावी म्हणून, त्वरित दिली. पण त्यावर त्यांनी स्वतःचा फोटो छापण्यास नकार दिला. अशा प्रकारे कैलास यात्रेचे शब्दरूप प्रसिद्ध झाले.

स्वतःच्या नैसर्गिक सौंदर्याकडे असलेल्या कलामुळे व मनोरमा संपादकांच्या आग्रहामुळे त्यांनी आपल्या सोप्या तरी भारदस्त शैलीत हिमालयातील महत्त्वाच्या मंदिरांची ओळख करून देण्यासाठी व त्याबरोबर वेदांत ज्ञानाविषयी लेख लिहिले. हिमालयाचे वर्णन करणारे व प्रत्यक्ष अनुभवातून उद्भूत झालेले हे लेख वाचकांना अतिशय भावले. या लेखांचा संग्रह म्हणजेच 'हिमगिरी विहारम्'. हे पुस्तक दोन विभागात होते. त्यातील पहिल्या विभागात स्वामी तपोवन यांचा जीवनवृत्तांत दिलेला होता. परंतु 'कैलासयात्रा'मध्ये तो घालण्यास स्वामीजींनी अनुमती न दिल्यामुळे 'हिमगिरी विहारम्'मधील पहिल्या भागातील वृत्तांत काढून टाकला. या पुस्तकांची दखल

वर्तमानपत्रे, मासिके, विद्वान व त्याचबरोबर सामान्य लोक यांच्याकडून घेतली गेली. इतक्या दूर अंतरावरून आपल्या मातृभाषेची सेवा आपल्या हातून घडत आहे हे स्वामीजींना जाणवले. त्यांनी श्री शांडिल्य मुनी यांच्या 'भक्तिदर्शन'वर मल्याळम्‌मध्ये टीका लिहिली, तसेच ईश, केन आणि कठोपनिषदांच्या श्री शंकर यांच्या भाष्यांचे मल्याळम्‌मध्ये भाषांतर केले. परंतु काही कारणाने ती प्रसिद्ध झाली नाहीत.

एकदा उत्तर काशीला असताना त्यांनी गुरुपौर्णिमेपासून श्री काशी विश्वनाथ यांच्या स्तुत्यर्थ प्रतिदिनी काही श्लोकांची रचना करण्यास सुरुवात केली. प्रत्येक दिवशी पहाटे गंगा स्नान करून ते काशी विश्वनाथाच्या मंदिरात विश्वनाथासमोर उभे राहून श्लोकांची रचना करत असत. हा त्यांचा नियम चातुर्मासातील २ महिने चालू होता व त्यामुळे त्यांना खूप आनंद मिळाला. १६ उपनिषदांचे सार असलेले हे स्तोत्र श्री गणेश दत्त गोस्वामी या तपस्वींनी ऐकले व ते सर्वांना लाभदायी व्हावे या

विचाराने प्रकाशित करण्यासाठी त्याचे हस्तलिखित मिळवले. स्वामीजींनी उत्तर काशीचे वर्णनही या स्तोत्रातून केलेले आहे. हे प्रकाशित झाल्यावर उत्तर काशीतील साधूंना फार फार आनंद झाला.

एकदा बद्रीनाथ येथे चातुर्मासासाठी आले असताना एक काव्य रचण्याची इच्छा स्वामीजींना झाली. त्या दिवसापासून रोज संध्याकाळी फिरायला गेले असता गौडपाद खडक किंवा व्यास गुहा यांच्या जवळपास बसून ते श्लोक लिहून काढत. नंतर ते स्वत:शीच म्हणत व आपल्या कुटियाकडे परत येत. या प्रसिद्ध मंदिरात नेहमीच भाविकांची गर्दी असल्यामुळे तेथे असा एकांत मिळणे शक्य नव्हते. हे 'बद्रीनाथ स्तोत्र' २५ श्लोकांचा एक अशा चार स्तबकात–अध्यारोप, अपवाद, साधना आणि साध्य – लिहिलेले आहे. तेथील एक रहिवासी विद्वान श्री पुरुषोत्तम शास्त्री, तत्सम विद्वान आणि रावळ यांच्या सहयोगाने बद्रीनाथ मंदिराद्वारे प्रसिद्ध करण्यात आले. स्वामीजी तेथे नारायण पर्वतावरसुद्धा जाऊन

आलेले होते. स्वामीजींच्या लिखाणातील आणखी दोन महत्त्वाच्या कृती म्हणजे 'श्री गोमुखी यात्रा' व 'गंगोत्रीक्षेत्रम् महात्म्यम्'.

या व्यतिरिक्त स्वामीजींनी लिहिलेल्या 'श्री गुरुवायुरप्पन स्तोत्र' व 'आत्मावित् पुरुषाची लक्षणे' या रचनाही विशेष उल्लेखनीय आहेत.

सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे स्वामीजींचे हिमालयातील अनुभव जे एका बंदिस्त पुस्तकाप्रमाणे राहिले असते, ते आजही सर्वांना मार्गदर्शनासाठी उपलब्ध होऊ शकत आहेत, 'ईश्वरदर्शन', या त्यांच्या आत्मचरित्रातून. हा १९४८ पर्यंतचा वृत्तांत येथे प्रसिद्ध केला आहे.

सत्य, आत्मसंयमन इत्यादींचे पालन केलेच पाहिजे, तरच धर्माचे उत्थापन होईल – धर्म हा धर्मपालन करणाऱ्याच्या सुखासाठी नसतो तसेच धर्मपालन करणारा धर्माच्या सुखासाठी नसतो.

–श्री स्वामी तपोवनम्

।। ॐ ।।

या महिन्यात प्रसिद्ध झालेल्या प. पू. स्वामी तपोवन महाराजजींच्या चरित्रपर लेखासहित ही लेखमाला विराम पावत आहे. २५ डिसेंबर – गीताजयंती हा परम पूज्य स्वामीजींचा प्राकट्य दिन. परम पूज्य स्वामीजींच्या पुण्यस्मरणाचा योग साधत ही लेखमाला त्यांच्या चरणी आदरपूर्वक अर्पण करू या. महात्म्यांचा जीवनवृत्तांत त्यांच्या दृष्टीने महत्त्वाचा नसतो, पण साधकांना मात्र तो मार्गदर्शक, प्रेरणादायी असतो. आमच्याही जीवनात तो प्रकाश लवकरच प्रदीप्त होवो व परम पूज्य स्वामीजींची कृपा आम्हाला आमच्या अध्यात्म वाटचालीत लाभो या प्रार्थनेसहित सर्वांना सप्रेम हरिः ॐ !

Chinmaya Shreeram is now open to devotees for darshan and daily chanting from 5pm and Arati at 6.30 pm.

Chanting schedule (5 to 6 pm):

Monday	Narayaneeyam and Shiva Stotras
Tuesday	Ganapati Atharvasheersham
Wednesday	Ramcharitmanas
Thursday	Vishnu Sahasranaam, Bhagawad Geeta & Guru Stotras
Friday	Lalita Sahasranaam & Devi Stotras
Saturday	Hanuman Chalisa & Hanumat Stotras

6pm to 6.30pm (Daily) – Ram Raksha Stotra, Shri Suktam, etc.

Chinmaya Mission Mulund

Published by Lakshmi Kumar (98205 90472)
for Chinmaya Mission Mulund and
Published from "Chinmaya Shreeram"
8, Aroto House, P. K. Road, Mulund (W),
Mumbai – 400080.

Email : info@chinmayamissionmulund.com
Tel.: 2567 1381 :+91 22 2567 1381
YouTube Chinmaya Mission Mulund